

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (virspalāta)

2014. gada 11. novembrī*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu — Personu brīva pārvietošanās — Savienības pilsonība — Vienlīdzīga attieksme — Dalībvalsts pilsoņi, kuri neveic saimniecisku darbību un uzturas citas dalībvalsts teritorijā — Īpašu naudas pabalstu, kas nav balstīti uz iemaksām, nepiešķiršana šīm personām saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 883/2004 — Direktīva 2004/38/EK — Tiesības uzturēties ilgāk par trim mēnešiem — 7. panta 1. punkta b) apakšpunkts un 24. pants — Pietiekamu līdzekļu esamības nosacījums

Lieta C-333/13

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Sozialgericht Leipzig* (Vācija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2013. gada 3. jūnijā un kas Tiesā reģistrēts 2013. gada 19. jūnijā, tiesvedībā

Elisabeta Dano,

Florin Dano

pret

Jobcenter Leipzig.

TIESA (virspalāta)

šādā sastāvā: priekšsēdētājs V. Skouris [*V. Skouris*], priekšsēdētāja vietnieks K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], palātu priekšsēdētāji A. Ticano [*A. Tizzano*], L. Bejs Larsens [*L. Bay Larsen*], T. fon Danvics [*T. von Danwitz*], K. Vajda [*C. Vajda*], S. Rodins [*S. Rodin*], tiesneši E. Juhāss [*E. Juhász*], E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*], J. Malenovskis [*J. Malenovský*], E. Levits, M. Bergere [*M. Berger*] (referente) un Ž. L. da Krušs Vilasa [*J. L. da Cruz Vilaça*],

ģenerālvokāts M. Vatelē [*M. Wathelet*],

sekretāre A. Impellicēri [*A. Impellizeri*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2014. gada 18. marta tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *E. Dano* vārdā – *E. Steffen*, *Rechtsanwältin*,

— Vācijas valdības vārdā – *T. Henze* un *J. Möller*, pārstāvji,

* Tiesvedības valoda – vācu.

- Dānijas valdības vārdā – *C. Thorning*, pārstāvis,
 - Īrijas vārdā – *M. Heneghan, T. Joyce* un *E. Creedon*, pārstāvji, kuriem palīdz *C. Toland, BL*,
 - Francijas valdības vārdā – *D. Colas* un *C. Candat*, pārstāvji,
 - Austrijas valdības vārdā – *G. Hesse*, pārstāvis,
 - Apvienotās Karalistes valdības vārdā – *S. Behzadi-Spencer*, pārstāve, kurai palīdz *J. Coppel, QC, barrister*,
 - Eiropas Komisijas vārdā – *F. Schatz, D. Martin, M. Kellerbauer* un *C. Tufvesson*, pārstāvji,
- noklausījusies ģenerālvokāta secinājumus 2014. gada 20. maija tiesas sēdē,
pasludina šo spriedumu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt LESD 18. pantu, 20. panta 2. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu un otro daļu, Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – “Harta”) 1., 20. un 51. pantu, Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regulas (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu (OV L 166, 1. lpp., ar labojumiem OV 2004, L 200, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2010. gada 9. decembra Regulu (ES) Nr. 1244/2010 (OV L 338, 35. lpp.; turpmāk tekstā – “Regula Nr. 883/2004”), 4. un 70. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (OV L 158, 77. lpp.), 24. panta 2. punktu.
- 2 Šis lūgums radās tiesvedībā starp *E. Dano* un viņas dēlu *Florin* un *Jobcenter Leipzig* saistībā ar šī pēdējā minētā atteikumu piešķirt viņiem pamata sociālo nodrošinājumu (“Grundsicherung”), proti, *E. Dano* – pabalstu, kas garantē ienākumus iztikas minimumam (“existenzsichernde Regelleistung”), un viņas dēlam – sociālo pabalstu (“Sozialgeld”), kā arī pabalstu daļējai ar mājokli un apkuri saistīto izdevumus segšanai, kas paredzēti Vācijas tiesiskajā regulējumā.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

Regula Nr. 1247/92

- 3 Atbilstoši Padomes 1992. gada 30. aprīļa Regulas (EEK) Nr. 1247/92, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1408/71 par sociālā nodrošinājuma sistēmu piemērošanu darbiniekiem, pašnodarbinātām personām un viņu ģimenēm, kas pārvietojas Kopienā (OV L 136, 1. lpp.), preambulas pirmajam līdz astotajam apsvērumam:

“[...] tā kā ir jāgroza Regula (EEK) Nr. 1408/71, kas atjaunināta ar Regulu (EEK) Nr. 2001/83, un kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar Regulu (EEK) Nr. 2195/91 [...]”;

[..] tā kā ir jāpaplašina jēdziena “ģimenes loceklis” definīcija Regulā (EEK) Nr. 1408/71, tā lai tā atbilstu Tiesas praksei šā jēdziena interpretācijā;

[..] tā kā ir arī jāņem vērā Tiesas prakse, kas apliecina, ka daži attiecīgu valstu tiesību aktos paredzētie pabalsti to cilvēku loka dēļ, uz kuriem šādi tiesību akti attiecas, kā arī to mērķu un piemērošanas veida dēļ var vienlaikus ietilpt gan sociālā nodrošinājuma, gan sociālās palīdzības kategorijā;

[..] tā kā Tiesa ir noteikusi, ka dažos aspektos tiesību akti, saskaņā ar kuriem tiek piešķirti šādi pabalsti, līdzinās sociālajai palīdzībai tajā ziņā, ka vajadzības ir būtisks to piemērošanas kritērijs un ka nosacījumi, kas dod tiesības uz tiem, nebalstās uz nodarbinātības vai iemaksu laika posmu summēšanas rezultātiem, savukārt citos aspektos tie līdzinās sociālajai palīdzībai tādā mērā, ka šeit nepastāv rīcības brīvība attiecībā uz to, kā šādus paredzētos pabalstus piešķirt, un ka pabalstu saņēmējiem piešķir juridiski noteiktu statusu;

[..] tā kā Regula (EEK) Nr. 1408/71 saskaņā ar tās 4. panta 4. punktu izslēdz no savas darbības jomas sociālās palīdzības sistēmas;

[..] tā kā minētie nosacījumi un to piemērošanas metodes ir tādas, ka koordinācijas sistēma, kura atšķiras no Regulā (EEK) Nr. 1408/71 paredzētās un kura ievēro attiecīgo pabalstu īpatnības, ir jāiekļauj šajā Regulā, lai aizsargātu migrējošo darba ņēmēju intereses atbilstīgi Līguma 51. panta noteikumiem;

[..] tā kā šādus pabalstus attiecībā uz personām, uz kurām attiecas Regulas (EEK) Nr. 1408/71 darbības joma, jāpiešķir vienīgi saskaņā ar attiecīgās personas vai viņas ģimenes locekļu dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, summējot šādus dzīvošanas laika posmus jebkurā citā dalībvalstī, ciktāl tas nepieciešams, un nediskriminējot pilsonības dēļ;

[..] tā kā tomēr ir jānodrošina, lai pastāvošā koordinācijas sistēma Regulā (EEK) Nr. 1408/71 turpinātu būt spēkā attiecībā uz pabalstiem, kas vai nu neatbilst minēto pabalstu īpašajai kategorijai, vai arī nav izteikti iekļauti tās regulas pielikumā; tā kā šim nolūkam ir nepieciešams jauns pielikums [..]”

Regula (EK) Nr. 883/2004

4 No 2010. gada 1. maija Regula Nr. 1408/71 tika aizstāta ar Regulu Nr. 883/2004.

5 Saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 preambulas 1., 16. un 37. apsvērumu:

“(1) Valstu sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinācijas noteikumi ietilpst personu brīvās pārvietošanās regulējumā, un tiem jāsekmē dzīves kvalitātes un nodarbinātības nosacījumu uzlabošana;

[..]

(16) Kopienā principā nav pamata sociālās nodrošināšanas tiesības padarīt atkarīgas no attiecīgās personas dzīvesvietas; tomēr konkrētos gadījumos, jo īpaši attiecībā uz īpašiem pabalstiem, kas ir saistīti ar attiecīgās personas ekonomisko un sociālo vidi, dzīvesvietu var ņemt vērā.

[..]

(37) Kā Tiesa vairākkārt norādījusi, noteikumi par izņēmumiem no sociālās nodrošināšanas maksājumu “eksportējamības” principa ir precīzi jāinterpretē. Tas nozīmē, ka tie var attiekties tikai uz pabalstiem, kuri atbilst noteiktajiem nosacījumiem. Tātad šās regulas III sadaļas 9. nodaļu var piemērot tikai pabalstiem, kas ir gan īpaši, gan no iemaksām neatkarīgi un kas uzskaitīti šās regulas X pielikumā.”

6 Regulas Nr. 883/2004 1. pantā “Definīcijas” ir noteikts:

“Šajā regulā:

[..]

l) “tiesību akti” attiecībā uz katru dalībvalsti ir normatīvie akti, citas tiesību normas un visi pārējie izpildes pasākumi, kas saistīti ar 3. panta 1. punktā minētajām sociālā nodrošinājuma jomām;

[..].”

7 Regulas Nr. 883/2004 2. panta 1. punktā par *ratione personae* ir paredzēts:

“Šī regula attiecas uz dalībvalstu piederīgajiem, uz bezvalstniekiem un uz bēgļiem, kas dzīvo dalībvalstī, kuri ir pakļauti vai bijuši pakļauti vienas vai vairāku dalībvalstu tiesību aktiem, kā arī uz viņu ģimenes locekļiem un viņu apgādību zaudējušām personām.”

8 Šīs regulas 3. pantā “Jomas, uz kurām attiecas šī regula” ir noteikts:

“1. Šī regula attiecas uz visiem tiesību aktiem, kuri skar šādas sociālā nodrošinājuma jomas:

[..]

b) maternitātes un līdzvērtīgi paternitātes pabalsti;

[..]

h) bezdarbnieka pabalsti;

[..]

2. Ja XI pielikumā nav noteikts citādi, šī regula attiecas uz vispārīgām un īpašām sociālās nodrošināšanas shēmām neatkarīgi no tā, vai tās ir balstītas uz iemaksām vai ne, un shēmām, kas saistītas ar darba devēja vai kuģa īpašnieka pienākumiem.

3. Šī regula attiecas arī uz īpašiem naudas pabalstiem, kas nav balstīti uz iemaksām un uz kuriem attiecas 70. pants.

[..]

5. Šo regulu nepiemēro:

a) sociālai un medicīniskai palīdzībai;

[..].”

9 Regulas 4. pantā “Vienlīdzīga attieksme” ir noteikts:

“Ja šajā regulā nav noteikts citādi, personām, uz ko attiecas šī regula, pienākas tādi paši pabalsti un ir tādi paši pienākumi kā tie, ko kādas dalībvalsts tiesību paredz akti tās piederīgajiem.”

10 Regulas Nr. 883/2004 III sadaļas 9. nodaļā “Īpaši no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti” ir ietverts 70. pants ar nosaukumu “Vispārīgi noteikumi”, kurā ir paredzēts:

“1. Šo pantu piemēro speciālajiem no iemaksām neatkarīgiem naudas pabalstiem, kas paredzēti tiesību aktos, kuri sakarā ar to personu loku, mērķiem un/vai tiesību iegūšanas nosacījumiem atbilst gan sociālā nodrošinājuma tiesību aktu, kas minēti 1. punktā, gan sociālās palīdzības tiesību aktu pazīmēm.

2. Šajā nodaļā “īpaši no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti” ir tie, kas:

a) ir paredzēti, lai nodrošinātu vai nu

i) papildu nodrošinājumu, aizvietojuuma nodrošinājumu vai palignodrošinājumu pret riskiem, uz kuriem attiecas 3. panta 1. punktā minētās sociālā nodrošinājuma jomas, un kas garantē attiecīgajām personām ienākumus iztikas minimumam, ņemot vērā ekonomikas un sociālo stāvokli attiecīgajā dalībvalstī;

vai

ii) tikai tādu īpašu aizsardzību invalīdiem, kura cieši saistīta ar minētās personas sociālo vidi attiecīgajā dalībvalstī,

un

b) ja finansējums tiek gūts tikai no to obligāto nodokļu uzlikšanas, kuri paredzēti, lai segtu vispārējus publiskā sektora izdevumus un ja pabalstu nodrošināšanas un aprēķina nosacījumi nav atkarīgi no jebkādas iemaksas attiecībā uz saņēmēju. Tomēr pabalstus, ko nodrošina kā piemaksu no iemaksām atkarīgam pabalstam, viena šā iemesla dēļ neuzskata par pabalstiem, kas ir atkarīgi no iemaksām,

un

c) ir minēti X pielikumā.

3. Šās regulas 7. pantu un citas šās sadaļas nodaļas nepiemēro pabalstiem, kas minēti šā panta 2. punktā.

4. Pabalstus, kas minēti 2. punktā, sniedz tikai dalībvalstīs, kur dzīvo attiecīgās personas, saskaņā ar to tiesību aktiem. Šos pabalstus sniedz dzīvesvietas iestāde par saviem līdzekļiem.”

11 Regulas Nr. 883/2004 X pielikumā ar nosaukumu “Īpaši no iemaksām neatkarīgi naudas pabalsti” saistībā ar Vācijas Federatīvo Republiku ir paredzēti šādi pabalsti:

“[..]

b) pabalsti, lai saskaņā ar pamatnoteikumiem segtu iztikas izmaksas darba meklētājiem, izņemot gadījumus, kad attiecībā uz šiem pabalstiem nav ievērotas prasības, kas noteiktas saistībā ar pagaidu piemaksas piešķiršanu pēc bezdarbnieka pabalsta saņemšanas (Sociālā kodeksa II grāmatas 24. panta 1. punkts).”

Direktīva 2004/38

12 Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 preambulas 10., 16. un 21. apsvērumu:

“(10) Personām, kas īsteno savas uzturēšanās tiesības, uzturēšanās sākumposmā tomēr nebūtu jāklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai. Tādēļ Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesības uzturēties uz laiku, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, būtu jāpakļauj nosacījumiem.

[..]

(16) Kamēr vien personas, kam ir uzturēšanās tiesības, nekļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai, tās nebūtu jāizraida. Tādēļ sociālās palīdzības sistēmas izmantošana nedrīkst būt priekšnoteikums tūlītējai izraidīšanai. Lai noteiktu, vai sociālās palīdzības saņēmējs ir kļuvis par pārmērīgu slogu sociālās palīdzības sistēmai, un liktu viņu izraidīt, uzņēmējai dalībvalstij būtu jāpārbauda, vai konkrēto gadījumu ir izraisījušas pagaidu grūtības, un būtu jāņem vērā uzturēšanās ilgums, personiskie apstākļi un piešķirtā atbalsta summa. Izraidīšanu nekādā ziņā nedrīkstētu piemērot darba ņēmējiem, pašnodarbinātām personām vai darba meklētājiem, kas atbilst Tiesas definīcijai, izņemot gadījumus, kad tas notiek sabiedriskās kārtības vai valsts drošības dēļ.

[..]

(21) Tomēr uzņēmējai dalībvalstij būtu jāpatur tiesības lemt, vai tā piešķirs sociālo palīdzību Savienības pilsoņiem, kas nav nedz darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, nedz arī saglabā šo statusu, vai viņu ģimenes locekļiem pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai ilgākā laikposmā attiecībā uz darba meklētājiem, vai līdzekļus studijām, tostarp arodapmācībai, pirms tās vēl ir ieguvušas pastāvīgas uzturēšanās tiesības.”

13 Minētās direktīvas 6. pantā ar nosaukumu “Tiesības uzturēties uz laiku līdz trim mēnešiem” 1. punktā ir noteikts:

“Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā uz laiku līdz trim mēnešiem, neizvirzot viņiem nosacījumus vai formalitāšu ievērošanu, izņemot prasību, ka viņiem jābūt derīgai personas apliecībai vai pasei.”

14 Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punktā noteikts:

“Visiem Savienības pilsoņiem ir tiesības uzturēties citas dalībvalsts teritorijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ja:

- a) viņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas uzņēmējā dalībvalstī; vai arī
- b) viņu līdzekļi ir pietiekami viņiem pašiem un viņu ģimenes locekļiem, lai nekļūtu par uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmas slogu uzturēšanās laikā, un viņiem ir visaptverošs veselības apdrošināšanas segums uzņēmējā dalībvalstī [..].”

15 Direktīvas 2004/38 8. pantā ar nosaukumu “Administratīvās formalitātes Savienības pilsoņiem” 4. punktā ir paredzēts:

“Dalībvalstis nedrīkst noteikt konkrētu summu, ko tās uzskata par “pietiekamiem līdzekļiem”, bet tām jāņem vērā konkrētā indivīda personiskā situācija. Visos gadījumos šī summa nedrīkst būt lielāka par robežvērtību, līdz kurai uzņēmējas dalībvalsts valstspiederīgie ir tiesīgi saņemt sociālo palīdzību, vai gadījumā, kad šis kritērijs nav piemērojams, – lielāka nekā minimālā sociālā nodrošinājuma pensija, ko maksā uzņēmēja dalībvalsts.”

16 Direktīvas 2004/38 14. pantā ar nosaukumu “Uzturēšanās tiesību saglabāšana” ir noteikts:

“1. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir 6. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības, kamēr viņi neklūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.

2. Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem 7., 12. un 13. pantā paredzētās uzturēšanās tiesības ir tikmēr, kamēr viņi atbilst minētajos pantos paredzētajiem nosacījumiem.

Īpašos gadījumos, kad ir pamatotas šaubas par to, vai Savienības pilsonis vai viņa/viņas ģimenes locekļi atbilst 7., 12. un 13. pantā paredzētajiem nosacījumiem, dalībvalstis var pārbaudīt, vai šie nosacījumi ir ievēroti. Šo pārbaudi neveic sistemātiski.

3. Ja Savienības pilsonis vai viņa/viņas ģimenes locekļi izmanto uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmu, tas nav priekšnoteikums tūlītējai viņa/viņas izraidīšanai.

4. Atkāpjoties no 1. un 2. punkta un neskarot VI nodaļas noteikumus, Savienības pilsoņus vai viņu ģimenes locekļus nekādā gadījumā nedrīkst izraidīt, ja:

- a) Savienības pilsoņi ir darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas vai
- b) Savienības pilsoņi ir ieceļojuši uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, lai meklētu darbu. Šādā gadījumā Savienības pilsoņus un viņu ģimenes locekļus nedrīkst izraidīt, kamēr Savienības pilsoņi var pierādīt, ka viņi turpina meklēt darbu un ka viņiem ir reālas izredzes tikt pieņemtiem darbā.”

17 Direktīvas 2004/38 24. pantā ar nosaukumu “Vienlīdzīga attieksme” ir noteikts:

“1. Ievērojot īpašus noteikumus, kas skaidri paredzēti Līgumā un sekundārajos tiesību aktos, pret visiem Savienības pilsoņiem, kas, pamatojoties uz šo direktīvu, uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas līdzvērtīga tai, kāda ir pret minētās dalībvalsts valstspiederīgajiem atbilstīgi Līguma darbības jomai. Priekšrocības, ko sniedz šīs tiesības, attiecinās arī uz ģimenes locekļiem, kas nav nevienas dalībvalsts pilsoņi un kam ir uzturēšanās vai pastāvīgas uzturēšanās tiesības.

2. Atkāpjoties no 1. punkta noteikumiem, uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laikā posmā, kas noteikts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, kā arī tai nav pienākuma pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas piešķirt līdzekļus mācībām, tostarp arodapmācībai, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti personām, kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi.”

Vācijas tiesības

Sociālā nodrošinājuma kodekss

18 Sociālā nodrošinājuma kodeksa I daļas (*Sozialgesetzbuch Erstes Buch*, turpmāk tekstā – “*SGB I*”) 19a. panta 1. punktā darba meklētājiem ir paredzēti divi galvenie pamata sociālā nodrošinājuma pabalstu veidi:

“Saskaņā ar tiesībām uz pamata sociālo aizsardzību darba meklētāji var pieprasīt:

1. pabalstus, lai iesaistītos darbā;
2. pabalstus, kas garantē ienākumus iztikas minimumam.”

- 19 Sociālā nodrošinājuma kodeksa II daļas (*Sozialgesetzbuch Zweites Buch*, turpmāk tekstā – “*SGB II*”) 1. pantā “Pamata sociālās apdrošināšanas funkcija un mērķis” 1. un 3. punktā ir noteikts:

“(1) Pamata sociālā nodrošinājuma darba meklētājiem mērķis ir ļaut tā saņēmējiem nodrošināt cilvēka dzīves cienīgus apstākļus.

[..]

(3) Pamata sociālā nodrošinājuma pabalsti darba meklētājiem ir pabalsti,

1. lai izbeigtu vai samazinātu vajadzības, it īpaši, iekļaujoties darba tirgū, un
2. lai garantētu ienākumus iztikas minimuma nodrošināšanai.”

- 20 *SGB II* 7. pantā “Pabalstu saņēmēji” ir paredzēts:

“(1) Šajā daļā minētie pabalsti ir paredzēti personām, kuras

1. ir sasniegušas 15 gadu vecumu un vēl nav sasniegušas maksimālo 7a. pantā minēto vecumu,
2. ir darbspējīgas,
3. ir trūcīgas un
4. parasti dzīvo Vācijas Federatīvajā Republikā (darbspējīgi pabalstu saņēmēji). Pabalsti neattiecas uz
 1. ārvalstniecēm un ārvalstniekiem, kuri Vācijas Federatīvajā Republikā nav darba ņēmēji vai pašnodarbinātas personas, kuriem nav tiesību brīvi pārvietoties saskaņā ar Likuma par Eiropas Savienības pilsoņu vispārējo pārvietošanās brīvību (*Freizügigkeitsgesetz/EU*, turpmāk tekstā – “*FreizügG/EU*”) 2. panta 3. punktu, un to ģimenes locekļiem pirmos trīs mēnešus to uzturēšanās laikā,
 2. ārvalstniecēm un ārvalstniekiem, kuru uzturēšanās tiesības izriet tikai no darba meklēšanas mērķa, un to ģimenes locekļiem,

[..]

1. punkta otro teikumu nepiemēro ārvalstniecēm un ārvalstniekiem, kuri uzturas Vācijas Federatīvajā Republikā, pamatojoties uz uzturēšanas atļauju, kas tikusi izsniegta saskaņā ar Likuma par uzturēšanos 2. nodaļas 5. sadaļu. Noteikumi jautājumā par uzturēšanās tiesībām paliek nemainīgi.

[..]”

- 21 *SGB II* 8. pantā “Darbaspējas” 1. punktā ir noteikts:

“Darbaspējīga ir ikviena persona, kura paredzamā nākotnē slimības vai invaliditātes dēļ nevar neveikt algotu darbu vismaz trīs stundas dienā parastos darba tirgus apstākļos.

[..]”

22 *SGB II* 9. panta 1. punktā ir noteikts:

“Par trūcīgu ir uzskatāma ikviena persona, kura sev nevar nodrošināt iztiku vai, pamatojoties uz vērā ņemamajiem ienākumiem vai īpašumu, to nevar nodrošināt pietiekami un vajadzīgo palīdzību nesaņem no citām personām, it īpaši no saviem ģimenes locekļiem vai citām sociālā nodrošinājuma iestādēm.”

23 *SGB II* 20. pantā ir minēti papildu noteikumi par vajadzībām iztikas minimuma nodrošināšanai. *SGB II* 21. pantā ir paredzēti noteikumi par papildu vajadzībām, un *SGB II* 22. pantā – noteikumi par mājokļa un apkures vajadzībām. Visbeidzot *SGB II* 28.–30. pants attiecas uz pabalstiem izglītībai un dalībai.

24 Sociālā nodrošinājuma kodeksa XII daļas (*Sozialgesetzbuch Zwölftes Buch*, turpmāk tekstā – “*SGB XII*”) 1. pantā par sociālo palīdzību ir noteikts:

“Sociālā pabalsta mērķis ir tā saņēmējiem nodrošināt cilvēka dzīves cienīgus apstākļus. [..]”

25 *SGB XII* 21. pantā ir paredzēts:

“Sociālie pabalsti iztikas minimuma nodrošināšanai personām, kuras ir pabalstu saņēmēji saskaņā ar II daļu, netiek piešķirti, ja tās ir darbspējīgas vai to ģimenes saišu dēļ. [..]”

26 *SGB XII* 23. panta “Sociālā palīdzība ārvalstniecēm un ārvalstniekiem” formulējums ir šāds:

“(1) Pabalsts iztikas minimuma nodrošināšanai, slimības pabalsts, pabalsts grūtniecēm un maternitātes pabalsts, kā arī pabalsts pieejai veselības aprūpei saskaņā ar šo daļu tiek piešķirts ārvalstniekiem, kas faktiski uzturas valsts teritorijā. Ceturtās nodaļas noteikumi netiek skarti. Attiecībā uz pārējo sociālo palīdzību var piešķirt, ja tā ir pamatota, ņemot vērā individuālus apstākļus. Pirmajā teikumā minētos ierobežojumus nepiemēro ārvalstniekiem, kuriem ir beztermiņa uzturēšanās atļauja [“Niederlassungserlaubnis”] vai termiņa uzturēšanās atļauja [“befristeter Aufenthaltstitel”] un kuri federālajā teritorijā plāno uzturēties pastāvīgi. Noteikumi, saskaņā ar kuriem sociālās palīdzības pabalsti, kas nav pirmajā teikumā minētie pabalsti, ir jāmaksā vai bija jāmaksā, netiek skarti.

[..]

(3) Ārvalstniekiem, kuri valsts teritorijā ieceļo, lai saņemtu sociālos pabalstus vai kuru uzturēšanās tiesības izriet no mērķa atrast darbu, tāpat kā viņu ģimenes locekļiem nav tiesību uz sociālo palīdzību. Ja viņi valsts teritorijā ir ieradušies, lai ārstētu vai mazinātu slimību, palīdzība slimajām personām tiek piešķirta tikai dzīvībai bīstama kritiska stāvokļa gadījumā vai smagas vai lipīgas slimības nepieciešamai un steidzamai ārstēšanai.

(4) Ārvalstnieki, kuri saņem sociālo palīdzību, ir jāinformē par viņiem piemērojamām repatriācijas programmām un atgriešanās dzimtenē programmām; atbilstošos gadījumos ir jāveic nepieciešamais, lai attiecīgie ārvalstnieki gūst labumu no šādām programmām.”

Likums par Eiropas Savienības pilsoņu vispārējo pārvietošanās brīvību

27 *FreizügG/EU* piemērošanas joma ir precizēta šī likuma 1. pantā:

“Šis likums regulē citu Eiropas Savienības dalībvalstu pilsoņu (Savienības pilsoņu) un to ģimenes locekļu ieceļošanu un uzturēšanos.”

28 Attiecībā uz ieceļošanas un uzturēšanās tiesībām *FreizügG/EU* 2. pantā ir paredzēts:

“(1) Savienības pilsoņiem, kuriem ir tiesības uz pārvietošanās brīvību, un viņu ģimenes locekļiem ir tiesības ieceļot un uzturēties Vācijas teritorijā saskaņā ar šo likumu.

(2) Atbilstoši Kopienu tiesībām tiesības uz brīvu pārvietošanos ir:

1. Savienības pilsoņiem, kuri kā darba ņēmēji vēlas uzturēties darba meklēšanas vai profesionālas izglītības nolūkos.

[..]

5. nenodarbinātiem Savienības pilsoņiem saskaņā ar 4. panta noteikumiem;

6. ģimenes locekļiem saskaņā ar 3. un 4. panta noteikumiem,

[..]

(4) Savienības pilsoņiem ieceļošanai federālajā teritorijā netiek prasīta ne vīza, ne arī uzturēšanās atļauja, lai tajā uzturētos. [..]

(5) Lai varētu uzturēties līdz trim mēnešiem, Savienības pilsoņiem ir vajadzīga derīga personas apliecība vai pase. Ģimenes locekļiem, kas nav Savienības pilsoņi, ir tādas pašas tiesības, ja viņiem ir apstiprināta vai atzīta pase (vai pases aizstājējdokuments) un tie pavada vai ieceļo kopā ar Savienības pilsoni.

[..]

(7) 1. punktā minētās tiesības netiek piešķirtas, ja izrādās, ka attiecīgā persona ir ļāvusi ticēt, ka tā atbilst izvirzītajiem nosacījumiem, izmantodama viltotus vai sagrozītus dokumentus vai nodarbodamās ar maldināšanu. 1. punktā minētās tiesības arī netiek piešķirtas ģimenes loceklim, kuram nav Savienības pilsonības, ja izrādās, ka tas nepavada vai neieceļo kopā ar Savienības pilsoni ģimenes dzīves radīšanai vai saglabāšanai. Šādā gadījumā ģimenes loceklim, kurš nav Savienības pilsonis, var atteikt izsniegt uzturēšanās atļauju vai vīzu vai arī uzturēšanās atļauju atsaukt. Lēmumi saistībā ar 1.–3. teikumu tiek pieņemti rakstveidā.”

29 *FreizügG/EU* 3. pantā par ģimenes locekļiem ir noteikts:

“(1) 2. panta 2. punkta 1.–5. apakšpunktā minēto Savienības pilsoņu ģimenes locekļiem ir tiesības atbilstoši 2. panta 1. punktam, ja tie pavada vai ieceļo kopā ar attiecīgo Savienības pilsoni. 2. panta 2. punkta 5. apakšpunktā minēto Savienības pilsoņu ģimenes locekļiem minētais tiek piemērots atbilstoši 4. punkta nosacījumiem.

(2) Ģimenes locekļi ir

1. 2. panta 2. punkta 1.–5. un 7. apakšpunktā minēto personu laulātie, dzīvesbiedri un lejupejie radnieki vai to laulātie vai dzīvesbiedri, kuri vēl nav sasnieguši 21 gada vecumu;

2. 2. panta 2. punkta 1.–5. un 7. apakšpunktā minēto personu augšupējie vai lejupejie radnieki vai to laulātie vai dzīvesbiedri, kuriem šīs personas vai to laulātie vai dzīvesbiedri nodrošina iztiku.

[..]”

- 30 *FreizügG/EU* 4. pantā attiecībā uz personām, kurām ir pārvietošanās brīvība un kuras neveic algotu darbu, ir noteikts:

“Nenodarbinātiem Savienības pilsoņiem, viņus pavadošiem vai ar viņiem kopā ieceļojošiem ģimenes locekļiem un dzīvesbiedriem ir tiesības saskaņā ar 2. panta 1. punktu, ja tiem ir pietiekama veselības apdrošināšana un pietiekami iztikas līdzekļi. Ja Savienības pilsonis federālajā teritorijā uzturas kā students, šādas tiesības ir tikai viņa laulātajam vai dzīvesbiedram un viņu bērniem, kuru iztika ir nodrošināta.”

- 31 *FreizügG/EU* 5. pantā “Uzturēšanās atļaujas apliecības un apliecinājums par pastāvīgās uzturēšanās tiesībām” ir paredzēts:

“[..]

(2) Kompetentais ārvalstnieku dienests var pieprasīt, lai priekšnosacījumi 2. panta 1. punktā paredzētajām tiesībām tiktu ticami pierādīti triju mēnešu laikā pēc ieceļošanas federālajā teritorijā. Vajadzīgās norādes un pierādījumus pamatojumam administratīvās reģistrēšanas laikā var pieņemt kompetentā reģistrēšanas iestāde, kura informāciju nodot kompetentajam ārvalstnieku dienestam. Reģistrēšanas iestāde nekādi šos datus neizmanto un neapstrādā.

(3) Īpašos gadījumos var izvērtēt, vai pastāv vai turpina pastāvēt priekšnosacījumi 2. panta 1. punktā paredzētajām tiesībām.

[..]”

- 32 *FreizügG/EU* 5.a pantā ir noteikts:

“(1) Kompetentā iestāde Savienības pilsonim var lūgt 5. panta 2. punktā paredzētajos apstākļos iesniegt derīgu personas apliecību un

[..]

3. 2. panta 2. punkta 5 apakšpunktā paredzētajos gadījumos pierādījumus par pietiekamu veselības apdrošināšanu un pietiekamiem iztikas līdzekļiem.”

- 33 *FreizügG/EU* 6. pantā par tiesību ieceļot un uzturēties valsts teritorijā zaudēšanu ir minēts:

“(1) Neatkarīgi no 2. panta 7. punkta un 5. panta 4. punkta 2. panta 1. punktā minēto tiesību zaudēšanu var konstatēt, apliecinājumu par pastāvīgās uzturēšanās tiesībām var konfiscēt un uzturēšanas atļaujas apliecību vai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas apliecību var atsaukt, vienīgi pamatojoties uz sabiedriskās kārtības, valsts drošības vai veselības aizsardzības apsvērumiem (LESD 45. panta 3. punkts un 52. panta 1. punkts). Ieceļošanu teritorijā var arī atteikt pirmajā teikumā minēto iemeslu dēļ. [..]

(2) Kriminālsodāmības fakts pats par sevi nav pietiekams, lai ar to pamatotu 1. punktā minētā lēmuma vai pasākuma pieņemšanu. Var tikt ņemta vērā tikai tā kriminālsodāmība, kas vēl nav dzēsta no centrālā reģistra, ar nosacījumu, ka apstākļi, kas ir pamatā šai sodāmībai, liecina par tādu personas uzvedību, kas joprojām apdraud sabiedrisko kārtību. Tiem ir jābūt faktiskiem un pietiekami nopietniem draudiem, kas ietekmē būtiskas sabiedrības intereses.

(3) Attiecībā uz lēmumu, piemērojot 1. punktu, īpaša uzmanība ir jāpievērš attiecīgās personas uzturēšanās ilgumam Vācijā, tās vecumam, veselības stāvoklim, ģimenes un ekonomiskajam stāvoklim, tās sociālajai un kulturālajai integrācijai Vācijā, kā arī – cik stipras saiknes viņu vieno ar izcelsmes valsti.

[..]

(6) Lēmumus vai pasākumus par ar uzturēšanās vai pastāvīgās uzturēšanās tiesību zaudēšanu nevar pieņemt ekonomiskos nolūkos.

[..]”

34 Attiecībā uz pienākumu atstāt teritoriju *FreizügG/EU* 7. pantā ir noteikts:

“(1) Savienības pilsoņiem un viņu ģimenes locekļiem ir pienākums atstāt valsti, ja ārvalstnieku dienests ir nospriedis, ka ieceļošanas un uzturēšanās tiesību nav. Lēmumā ir jānorāda iespēja par nogādāšanu līdz robežai un termiņš izceļošanai. Izņemot steidzamus gadījumus, termiņš tiek noteikts vismaz viens mēnesis. [..]

(2) Savienības pilsoņi un to ģimenes locekļi, kuri ir zaudējuši tiesības uz pārvietošanās brīvību saskaņā ar 6. panta 1. punktu, nedrīkst no jauna ieceļot Vācijas teritorijā un tur uzturēties. 1. punktā minētais aizliegums pēc pieteikuma tiek ierobežots laikā. Termiņš sākas ar izceļošanas brīdi. Saprātīgā termiņā vai triju gadu laikā iesniegts pieteikums par atcelšanu ir jāizskata sešu mēnešu laikā.”

Pamatlieta un prejudiciālie jautājumi

35 *E. Dano*, dzimusi 1989. gadā, un viņas dēls *Florin*, dzimis 2009. gada 2. jūlijā Zārbrikenē (Vācija), abi ir Rumānijas pilsoņi. Atbilstoši iesniedzējtiesas secinātajam *E. Dano* pēdējo reizi Vācijā ieceļoja 2010. gada 10. novembrī.

36 2011. gada 19. jūlijā Leipcigas pilsēta *E. Dano* izdeva Savienības pilsoņiem paredzētu apliecinājumu par beztermiņa uzturēšanos (“Unbefristete Freizügigkeitsbescheinigung”), kā ieceļošanas datumu Vācijas teritorijā norādot 2011. gada 27. jūniju. 2013. gada 28. janvārī šī pilsēta arī izsniedza šī apliecinājuma dublikātu.

37 Kopš savas ierašanās Leipcigā *E. Dano* un dēls dzīvo viņas māsas dzīvoklī, kura viņus nodrošina ar iztiku.

38 *E. Dano* par savu dēlu *Florin* saņem ģimenes pabalstu par apgādājamo bērnu (“Kindergeld”) EUR 184 mēnesī, ko viņai Federālās darba aģentūras vārdā maksā Leipcigas ģimenes pabalstu kase. Leipcigas Jauniešu un bērnu sociālās palīdzības dienests par šo bērnu, kura tēvs nav zināms, arī veic uzturlīdzekļu avansa maksājumus EUR 133 mēnesī.

39 *E. Dano* trīs gadus ir apmeklējusi skolu Rumānijā, bet nav ieguvusi apliecību par pamatizglītību. Viņa saprot mutvārdu vācu valodu un ir spējīga vienkārši izteikties šajā valodā. Savukārt viņa šajā valodā nav spējīga rakstīt un viņai ir tikai ierobežota vācu valodas tekstu lasītprasme. Viņai nav profesijas, un līdz šim viņa nav veikusi algotu darbu nedz Vācijā, nedz Rumānijā. Lai gan nekad nav tikusi apstrīdētas viņas darbaspējas, nekas neliecina par to, ka viņa ir meklējusi darbu.

40 Pirmā prasība, ko *E. Dano* un viņas dēls cēla, lai tiem piešķirtu pamata sociālās aizsardzības pabalstus atbilstoši *SGB II, Jobcenter Leipzig* noraidīja ar 2011. gada 28. septembra lēmumu, pamatojoties uz *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. apakšpunktu. Tā kā šis lēmums netika pārsūdzēts, tas kļuva galīgs.

- 41 Jaunu pieteikumu par tiem pašiem pabalstiem, kas tika iesniegts 2012. gada 25. janvārī, *Jobcenter Leipzig* arī noraidīja ar 2012. gada 23. februāra lēmumu. *E. Dano* un viņas dēls pret šo nelabvēlīgo lēmumu cēla administratīvu prasību, pamatojoties uz LESD 18. un 45. pantu un spriedumu lietā *Vatsouras un Koupatantze* (C-22/08 un C-23/08, EU:C:2009:344). Ar 2012. gada 1. jūnija nolēmumu šī prasība tika noraidīta.
- 42 *E. Dano* un viņas dēls šo nolēmumu pārsūdzēja 2012. gada 1. jūlijā, iesniedzot apelācijas sūdzību *Sozialgericht Leipzig*, kurā tie atkārtoti prasīja piešķirt pamata sociālās aizsardzības pabalstus darba meklētājiem atbilstoši *SGB II* par laiku, sākot no 2012. gada 25. janvāra.
- 43 Šī tiesa uzskata, ka saskaņā ar *SGB II* 7. panta 1. punkta otrā teikuma 2. apakšpunktu un *SGB XII* 23. panta 3. punktu *E. Dano* un viņas dēlam nav tiesību uz pamata sociālās aizsardzības pabalstiem. Katrā ziņā tā šaubās par to, vai Savienības tiesību normas, proti, Regulas Nr. 883/2004 4. pants, no LESD 18. panta izrietošais vispārīgais nediskriminācijas princips un no LESD 20. panta izrietošais vispārīgās uzturēšanās tiesības nepieļauj minētās Vācijas tiesību normas.
- 44 Saskaņā ar iesniedzējtiesas secināto pamatlieta attiecas uz personām, kuras nevar atsaukties uz uzturēšanās tiesībām uzņēmējā valstī saskaņā ar Direktīvu 2004/38.
- 45 Šādos apstākļos *Sozialgericht Leipzig* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:
- “1) Vai Regulas Nr. 883/2004 4. panta *ratione personae* piemērošanas jomā ietilpst arī personas, kuras vēlas pieprasīt nevis sociālā nodrošinājuma tiesību jomas vai ģimenes atbalsta veida pabalstu [šīs] regulas 3. panta 1. punkta izpratnē, bet gan īpašu pabalstu, kas nav atkarīgs no iemaksām [minētās] regulas 3. panta 3. punkta un 70. panta izpratnē?
 - 2) Ja atbilde uz pirmo jautājumu ir apstiprinoša: vai dalībvalstīm, lai izvairītos no tā, ka nesamērīgi tiek pieprasīti sociālie pabalsti, kas garantē ienākumus iztikas minimumam un nav atkarīgi no iemaksām Regulas [Nr. 883/2004] 70. panta izpratnē, saskaņā ar Regulas Nr. 883/2004 4. pantu ir aizliegts šāda veida pabalstus, kuri tiek piešķirti savas valsts pilsoņiem, kas atrodas tādā pašā situācijā, pilnīgi vai daļēji atteikt neaizsargātākajiem Savienības pilsoņiem?
 - 3) Ja atbilde uz pirmo vai otro jautājumu ir noliedzīga, vai dalībvalstīm, lai izvairītos no tā, ka nesamērīgi tiek pieprasīti sociālie pabalsti, kas garantē ienākumus iztikas minimumam un nav atkarīgi no iemaksām Regulas Nr. 883/2004 70. panta izpratnē, saskaņā ar a) LESD 18. pantu un/vai b) LESD 20. panta 2. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu, tos lasot kopā ar LESD 20. panta 2. punkta otro daļu un Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu, ir aizliegts šāda veida pabalstus, kuri tiek piešķirti savas valsts pilsoņiem, kas atrodas tādā pašā situācijā, pilnīgi vai daļēji atteikt neaizsargātākajiem Savienības pilsoņiem?
 - 4) Ja saskaņā ar atbildi uz iepriekšminētajiem jautājumiem pabalstu, kas garantē ienākumus iztikas minimumam, daļēji atteikšana atbilst Eiropas tiesību normām: vai no iemaksām neatkarīgu pabalstu, kas garantē ienākumus iztikas minimumam, piešķiršana Savienības pilsoņiem, ja vien tie nav neatliekamas vajadzības gadījumi, drīkst aprobežoties ar nepieciešamo līdzekļu nodošanu, lai viņi atgrieztos dzimtenē, vai tomēr [...] Hartas 1., 20. un 51. pants prasa papildu pabalstus, kas dod pastāvīgas uzturēšanās iespēju?”

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo jautājumu

- 46 Uzdodama savu pirmo jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Regulas Nr. 883/2004 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tā piemērošanas jomā ir ietverti “īpaši no iemaksām neatkarīgi pabalsti” minētās regulas 3. panta 3. punkta un 70. panta izpratnē.
- 47 Vispirms ir jākonstatē, ka iesniedzējtiesa pamatlietā aplūkojamos pabalstus ir kvalificējusi kā “īpašus no iemaksām neatkarīgus pabalstus” Regulas Nr. 883/2004 70. panta 2. punkta izpratnē.
- 48 Šajā ziņā, pirmkārt, ir jāatgādina, ka Regulas Nr. 883/2004 3. pantā ir definēta šīs regulas materiālā piemērošanas joma, 3. punktā skaidri minot, ka “regula attiecas arī uz īpašiem naudas pabalstiem, kuri nav balstīti uz iemaksām un uz kuriem attiecas [minētās regulas] 70. pants”.
- 49 Tādējādi no Regulas Nr. 883/2004 3. panta formulējuma skaidri izriet, ka šī regula attiecas uz īpašiem naudas pabalstiem, kas nav balstīti uz iemaksām.
- 50 Otrkārt, ir jāprecizē, ka Regulas Nr. 883/2004 70. panta 3. punktā ir paredzēts, ka Regulas Nr. 883/2004 7. pantu par noteikumu par dzīvesvietu nepiemērošanu un citas šās regulas nodaļas nepiemēro īpašiem naudas pabalstiem, kas nav balstīti uz iemaksām.
- 51 Lai arī ir tiesa, ka Regulas Nr. 883/2004 70. panta 3. punktā ir noteikts, ka izņēmuma kārtā minētajiem pabalstiem nepiemēro noteiktas šīs regulas normas, tās 4. pants šo normu vidū nav atrodams.
- 52 Visbeidzot, interpretācija, saskaņā ar kuru Regulas Nr. 883/2004 4. pantu piemēro īpašiem naudas pabalstiem, kas nav balstīti uz iemaksām, atbilst Savienības likumdevēja centieniem – kā tas izriet no Regulas Nr. 1247/92 preambulas 3. apsvēruma –, ar kuru tika veikti grozījumi Regulā Nr. 1408/71, lai tajā iekļautu noteikumus par šāda veida pabalstiem, tādējādi ņemot vērā judikatūru šajā ziņā.
- 53 Saskaņā ar preambulas 7. apsvērumu šādi pabalsti ir jāpiešķir vienīgi saskaņā ar attiecīgās personas vai viņas ģimenes locekļu dzīvesvietas valsts tiesību aktiem, summējot šādus dzīvošanas laika posmus jebkurā citā dalībvalstī, ciktāl tas nepieciešams, un nediskriminējot pilsonības dēļ.
- 54 Īpašajai normai, ko Savienības likumdevējs tādējādi ir iekļāvis Regulā Nr. 1408/71 ar Regulas Nr. 1247/92 palīdzību, ir raksturīgi, ka īpašie naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām, nav “eksportējami”, kā pretizpildījumam esot vienlīdzībai attieksmē dzīvesvietas valstī.
- 55 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz pirmo jautājumu ir jāatbild, ka Regula Nr. 883/2004 ir jāinterpretē tādējādi, ka “īpašie naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, šīs regulas 3. panta 3. punkta un 70. panta izpratnē ietilpst minētās regulas 4. panta piemērošanas jomā.

Par otro un trešo jautājumu

- 56 Uzdodama otro un trešo jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai LESD 18. pants, 20. panta 2. punkts, Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkts, kā arī Regulas Nr. 883/2004 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem netiek pieļauts tāds dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru citu dalībvalstu pilsoņiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir vai nav ekonomiski aktīvi, pilnībā vai daļēji netiek piešķirti noteikti “īpaši naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, Regulas Nr. 883/2004 izpratnē, lai gan šie pabalsti tiek piešķirti attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem, kas ir tādā pašā situācijā.

- 57 Vispirms ir jānorāda, ka ar LESD 20. panta 1. punktu ikvienai personai, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība, ir piešķirts Savienības pilsoņa statuss (spriedums *N.*, C-46/12, EU:C:2013:9725, 25. punkts).
- 58 Kā to Tiesa ir vairākkārtīgi nospriedusi – Savienības pilsoņa statuss paredzēts kā dalībvalstu pilsoņu pamatstatuss, kas ļauj dalībvalstu pilsoņiem, kuri atrodas līdzīgā situācijā, pieprasīt uz viņiem attiecināt tādu pašu tiesisko režīmu kā uz attiecīgās dalībvalsts pilsoņiem jomā, kurā ir piemērojams LES līgums, neatkarīgi no viņu pilsonības un neierobežojot šajā nolūkā skaidri paredzētus izņēmumus (spriedumi *Grzelczyk*, C-184/99, EU:C:2001:458, 31. punkts; *D’Hoop*, C-224/98, EU:C:2002:432, 28. punkts, kā arī *N.*, EU:C:2013:9725, 27. punkts).
- 59 Ikviens Savienības pilsonis tātad var atsaukties uz LESD 18. pantā paredzēto diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu visos gadījumos, kuri ietilpst Savienības tiesību *ratione materiae* piemērošanas jomā. Šie gadījumi tostarp ietver it īpaši garantēto pamatbrīvību īstenošanu un ar LESD 20. panta 2. punkta pirmās daļas a) apakšpunktu un 21. pantu piešķirto brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā izmantošanu (skat. spriedumu *N.*, EU:C:2013:97, 28. punkts un minētā judikatūra).
- 60 Šajā ziņā ir jākonstatē, ka ar LESD 18. panta 1. punktu, “piemērojot Līgumus un neskarot tajos paredzētos īpašos noteikumus, ir aizliegta jebkāda diskriminācija pilsonības dēļ”. LESD 20. panta 2. punkta otrajā daļā skaidri ir precizēts, ka ar šo pantu Savienības pilsoņiem piešķirtās tiesības tie īsteno “saskaņā ar nosacījumiem un ierobežojumiem, ko nosaka Līgumos un ar to īstenošanai paredzētajiem pasākumiem”. Turklāt ar LESD 21. panta 1. punktu Savienības pilsoņu tiesības brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā tiek atzītas tikai, “ievērojot Līgumos noteiktos ierobežojumus un nosacījumus, kā arī to īstenošanai paredzētos pasākumus” (skat. spriedumu *Brey*, C-140/12 EU:C:2013:565, 46. punkts un minētā judikatūra).
- 61 Tā LESD 18. pantā vispārīgi iedibinātais nediskriminācijas princips ir precizēts Direktīvas 2004/38 24. pantā attiecībā uz Savienības pilsoņiem, kuri – kā prasītāji pamatlietā – īsteno savu brīvību pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā. Šis princips ir arī precizēts Regulas Nr. 883/2004 4. pantā attiecībā uz Savienības pilsoņiem – kā prasītāji pamatlietā – uzņēmējā dalībvalstī, atsaucoties uz minētās regulas 70. panta 2. punktā minētajiem pabalstiem.
- 62 Šajos apstākļos ir jāveic Direktīvas 2004/38 24. panta un Regulas Nr. 883/2004 4. panta interpretācija.
- 63 Vispirms ir jākonstatē, ka šīs regulas 70. panta 2. punktā minētie “īpašie naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, ietilpst jēdzienā “sociālā palīdzība” Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta izpratnē. Līdz ar to šis jēdziens ir jāinterpretē kā tāds, kurš attiecas uz jebkādu sociālo atbalstu, ko piešķirušas valsts iestādes vai nu valsts, vai reģionālā, vai vietējā līmenī un ko ir lūgusi persona, kurai nav pietiekamu līdzekļu, lai apmierinātu savas un savu ģimenes locekļu pamatvajadzības, un kura šī iemesla dēļ riskē savas uzturēšanās laikā kļūt par slogu uzņēmējas dalībvalsts publiskajām finansēm, kas vispārējā līmenī var ietekmēt šīs dalībvalsts spēju piešķirt atbalstu (spriedums *Brey*, EU:C:2013:565, 61. punkts).
- 64 Izdarot šādu precizējumu, ir jānorāda, ka, lai gan Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktā un Regulas Nr. 883/2004 4. pantā ir atgādināts par diskriminācijas aizliegumu pilsonības dēļ, minētās direktīvas 24. panta 2. punktā ir ietverta atkāpe no nediskriminācijas principa.
- 65 Saskaņā ar šo pēdējo minēto tiesību normu uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību pirmo trīs uzturēšanās mēnešu laikā vai vajadzības gadījumā ilgākā laika posmā, kad tiek meklēts darbs un kas noteikts Direktīvas 2004/38 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā, kā arī tai nav pienākuma pirms pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas piešķirt līdzekļus mācībām, tostarp arodapmācībai, ja šie līdzekļi ir stipendijas vai studiju kredīti personām, “kas nav darba ņēmēji, pašnodarbinātas personas, personas, kas saglabā šādu statusu, un to ģimenes locekļi”.

- 66 Šajā ziņā no lietas materiāliem izriet, ka *E. Dano* dzīvo Vācijā ilgāk nekā trīs mēnešus, ka viņa nemeklē darbu un ka viņa šīs dalībvalsts teritorijā nav ieceļojusi, lai tur strādātu, un tādēļ uz viņu neattiecas Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punkta piemērojamība personām.
- 67 Šajos apstākļos ir jāizvērtē, vai ar Direktīvas 2004/883 24. panta 1. punktu un Regulas Nr. 883/2004 4. pantu netiek pieļauts atteikums piešķirt sociālus pabalstus situācijā, kāda ir pamatlietā aplūkojamā.
- 68 Jāuzsver, ka saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktu Līguma piemērošanas jomā pret visiem Eiropas Savienības pilsoņiem, kas uzturas uzņēmējā dalībvalstī, ir attieksme, kas ir vienlīdzīga ar šīs dalībvalsts pilsoņiem.
- 69 No tā izriet, ka Savienības pilsonis – saistībā ar piekļuvi sociāliem pabalstiem kā pamatlietā aplūkojamie – var atsaukties uz vienlīdzību attieksmē ar uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem tikai tad, ja viņa uzturēšanās uzņēmējas dalībvalsts teritorijā atbilst Direktīvas 2004/38 nosacījumiem.
- 70 Tādējādi, pirmkārt, saistībā ar uzturēšanās ilgumu līdz trīs mēnešiem Direktīvas 2004/38 6. pantā ir ierobežoti uzturēšanās tiesību nosacījumi un formalitātes – nosakot vienīgi prasību, ka jābūt derīgai personas apliecībai vai pasei, – un atbilstoši šīs direktīvas 14. panta 1. punktam šīs tiesības tiek saglabājas tikmēr, kamēr Savienības pilsonis un viņa ģimenes locekļi nekļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (spriedums *Ziolkowski* un *Szeja*, C-424/10 un C-425/10, EU:C:2011:866, 39. punkts). Saskaņā ar Direktīvas 2004/38 24. panta 2. punktu uzņēmējai dalībvalstij nav pienākuma piešķirt tiesības uz sociālo palīdzību šajā periodā.
- 71 Otrkārt, attiecībā uz uzturēšanās ilgumu uzņēmējas dalībvalsts teritorijā, kas ir ilgāks par trīs mēnešiem, uzturēšanās tiesību iegūšana ir pakļauta nosacījumiem, kas ir paredzēti Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punktā, un atbilstoši šīs direktīvas 14. panta 2. punktam šīs tiesības saglabājas, ja Savienības pilsonis un viņa ģimenes locekļi atbilst šiem nosacījumiem. It īpaši no šīs direktīvas preambulas 10. apsvēruma izriet, ka šo nosacījumu mērķis tostarp ir novērst to, lai šādas personas nekļūtu par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai (spriedums *Ziolkowski* un *Szeja*, EU:C:2011:866, 40. punkts).
- 72 Treškārt, no Direktīvas 2004/38 16. panta 1. punkta izriet, ka Savienības pilsoņi pēc piecus gadu ilgas nepārtrauktas uzturēšanās uzņēmējā dalībvalstī iegūst pastāvīgas uzturēšanās tiesības šajā valstī un šīs tiesības nav pakļautas iepriekš minētajiem nosacījumiem. Kā ir norādīts šīs direktīvas preambulas 18. apsvērumā, pēc pastāvīgas uzturēšanās tiesību iegūšanas uz tām nevar attiecināt nekādus citus nosacījumus ar mērķi, lai šīs tiesības kļūtu par patiesu līdzekli integrācijai šīs valsts sabiedrībā (spriedums *Ziolkowski* un *Szeja*, EU:C:2011:866, 41. punkts).
- 73 Lai izvērtētu, vai Savienības pilsoņi – neatkarīgi no tā, vai viņi ir vai nav ekonomiski aktīvi, – situācijā kā prasītāji pamatlietā, kuru uzturēšanās ilgums uzņēmējā dalībvalstī ir bijis ilgāks par trim mēnešiem, bet isāks par pieciem gadiem, var pretendēt uz tādu pašu attieksmi kā šīs pēdējās minētās dalībvalsts pilsoņi attiecībā uz tiesībām uz sociāliem pabalstiem, tādējādi ir jāizvērtē, vai minēto pilsoņu uzturēšanās atbilst Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunktam. Šo nosacījumu vidū ir arī ekonomiski neaktīva Savienības pilsoņa pienākums būt nodrošinātam ar pietiekamiem līdzekļiem gan sev, gan saviem ģimenes locekļiem.
- 74 Pieņemt, ka personas, kurām nav uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu 2004/38, uz tiesībām uz sociāliem pabalstiem var atsaukties ar tādiem pašiem nosacījumiem, kādi tiek piemēroti valsts pilsoņiem, būtu pretrunā minētās direktīvas preambulas 10. apsvērumam, kura mērķis ir izvairīties no tā, lai Savienības pilsoņi, kas ir citu dalībvalstu pilsoņi, kļūst par pārmērīgu slogu uzņēmējas dalībvalsts sociālās palīdzības sistēmai.

- 75 Šajā ziņā ir jāpiebilst, ka attiecībā uz nosacījumu par pietiekamu līdzekļu rīcībā esamību Direktīvā 2004/38 ir nošķirtas, no vienas puses, personas, kuras veic algotu darbu, un, no otras puses, tādas, kas to neveic. Atbilstoši Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta a) apakšpunktam pirmajai Savienības pilsoņu grupai, kas atrodas uzņēmējā dalībvalstī, ir uzturēšanās tiesības un tai citiem nosacījumiem nav jāatbilst. Savukārt personām, kuras nav ekonomiski aktīvas, šīs direktīvas 7. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir formulēta prasība, lai tās atbilst nosacījumam par pietiekamu pašu līdzekļu rīcībā esamību.
- 76 Tādēļ ir jākonstatē, ka Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunkta nolūks ir nepieļaut ekonomiski neaktīvajiem Savienības pilsoņiem izmantot uzņēmējas dalībvalsts labklājības sistēmu savas iztikas finansēšanai.
- 77 Kā to savu secinājumu 93. un 96. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts – no Direktīvas 2004/38 nenovēršami izriet, ka ir iespējama nevienlīdzīga attieksme starp Savienības pilsoņiem, kuri izmantojuši pārvietošanās un uzturēšanās brīvību, un uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem. Faktiski šāda iespējama nevienlīdzība ir pamatota ar saikni, kuru Savienības likumdevējs Direktīvas 2004/38 7. pantā ir noteicis starp pietiekamu līdzekļu prasību kā uzturēšanās nosacījumu, no vienas puses, un rūpēm neradīt slogu dalībvalstu sociālās palīdzības sistēmai, no otras puses.
- 78 Dalībvalstij tātad ir jābūt iespējai atbilstoši minētajam 7. pantam atteikt sociālos pabalstu ekonomiski neaktīviem Savienības pilsoņiem, kuri īsteno savu pārvietošanās brīvību tikai, lai gūtu labumu no citas dalībvalsts sociālās palīdzības, lai arī viņu rīcībā nav pietiekamu līdzekļu uzturēšanās tiesību iegūšanai.
- 79 Kā to savu secinājumu 106. punktā ir norādījis ģenerāladvokāts – šādas iespējas liegšanas attiecīgajā dalībvalstī dēļ personas, kurām, ierodoties citas dalībvalsts teritorijā, nav pietiekamu līdzekļu, lai nodrošinātu sev iztiku, automātiski un faktiski tos iegūtu, saņemot īpašu no iemaksām neatkarīgu naudas pabalstu, kura mērķis ir nodrošināt saņēmējam iztikas līdzekļus.
- 80 Tāpēc ir jāveic katras konkrētās ieinteresētās personas ekonomiskā stāvokļa izvērtējums, neņemot vērā prasītos sociālos pabalstus, lai noteiktu, vai tā atbilst nosacījumam par pietiekamu līdzekļu spēkā esamību uzturēšanās tiesību iegūšanai atbilstoši Direktīvas 2004/38 7. panta 1. punkta b) apakšpunktam.
- 81 Pamatlietā saskaņā ar iesniedzējtiesas veikto vērtējumu prasītāju rīcībā nav pietiekamu līdzekļu un viņi nevar atsaukties uz uzturēšanās tiesībām uzņēmējā dalībvalstī atbilstoši Direktīvai 2004/38. Tādēļ – kā norādīts šī sprieduma 69. punktā – viņi nevar atsaukties uz minētās direktīvas 24. panta 1. punkta nediskriminācijas principu.
- 82 Šajos apstākļos ar Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punktu, to lasot kopā ar tās 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu, nav aizliegts valsts tiesiskais regulējums kā pamatlietā, ciktāl tajā “īpaši naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, Regulas Nr. 883/2004 70. panta 2. punkta izpratnē netiek piešķirti citu dalībvalstu pilsoņiem, kuriem uzņēmējā dalībvalstī nav uzturēšanās tiesības saskaņā ar Direktīvu 2004/38.
- 83 Tas pats attiecas uz Regulas Nr. 883/2004 4. panta interpretāciju. Faktiski pamatlietā aplūkotos pabalstus, kuri ir “īpaši naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, minētās regulas 70. panta 2. punkta izpratnē saskaņā ar tā paša panta 4. punktu piešķir tikai dalībvalstī, kurā ieinteresētā persona dzīvo, un atbilstoši šīs valsts tiesību aktiem. No tā izriet, ka principā nekas nav pretrunā tam, lai šādu pabalstu piešķiršana ekonomiski neaktīviem Savienības pilsoņiem būtu atkarīga no prasības, ka viņi izpilda nosacījumus, lai uzņēmējā dalībvalstī iegūtu likumīgas uzturēšanās tiesības atbilstoši Direktīvai 2004/38 (šajā ziņā skat. spriedumu *Brey*, EU:C:2013:965, 44. punkts).

84 Ņemot vērā visu iepriekš minēto, uz otro un trešo prejudiciālo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 2004/38 24. panta 1. punkts, to lasot kopā ar tās 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu un Regulas Nr. 883/2004 4. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru citu dalībvalstu pilsoņiem netiek piešķirti noteikti “īpaši naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, Regulas Nr. 883/2004 70. panta 2. punkta izpratnē, lai gan šie pabalsti tiek piešķirti uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem, kas ir tādā pašā situācijā, ja šo citu dalībvalstu pilsoņiem uzņēmējā dalībvalstī nav tiesību uzturēties atbilstoši Direktīvai 2004/38.

Par ceturto jautājumu

85 Uzdodama savu ceturto jautājumu, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Hartas 1., 20. un 51. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem dalībvalstīm ir uzlikts pienākums Savienības pilsoņiem piešķirt pamata sociālā nodrošinājuma pabalstus kā naudas pabalstus, kas nav balstīti uz iemaksām, lai padarītu iespējamu pastāvīgu uzturēšanos, vai arī šīs valstis šo piešķiršanu var ierobežot, piešķirot līdzekļus, kas vajadzīgi, lai atgrieztos izcelsmes valstī.

86 Jāatgādina, ka lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu, pamatojoties uz LESD 267. pantu, ietvaros Tiesa Savienības tiesības var interpretēt tikai tai piešķirtās kompetences robežās (skat. tostarp spriedumu *Betriu Montull*, C-5/12, EU:C:2013:571, 68. punkts un tajā minētā judikatūra).

87 Šajā ziņā Hartas 51. panta 1. punktā ir paredzēts, ka tās noteikumi attiecas uz dalībvalstīm “tikai tad, ja tās īsteno Savienības tiesību aktus”.

88 Saskaņā ar LESD 6. panta 1. punktu Hartas noteikumi nekādā ziņā nepaplašina Savienības kompetences vairāk, kā tās noteiktas Līgumos. Tāpat saskaņā ar Hartas 51. panta 2. punktu ar to netiek paplašināta Savienības tiesību piemērošanas joma, paplašinot Savienības kompetenci, un Savienībai netiek nedz noteikta kāda jauna kompetence vai uzdevumi, nedz grozīta kompetence un uzdevumi, kā tie noteikti Līgumos (skat. spriedumu *Åkerberg Fransson*, C-617/10, EU:C:2013:105, 17. un 23. punkts, kā arī rīkojumu *Nagy*, no C-488/12 līdz C-491/12 un C-526/12, EU:C:2013:703, 15. punkts).

89 Šajā ziņā ir jāsecina, ka spriedumā *Brey* (EU:C:2013:565) 41. punktā Tiesa apstiprināja, ka Regulas Nr. 883/2004 70. panta, kurā definēts jēdziens “īpaši naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, mērķis nav noteikt, kādiem materiāltiesiskiem nosacījumiem ir pakārtota tiesību uz minētajiem pabalstiem esamība. Šos nosacījumus izvirzīt principā var katra dalībvalsts savos tiesību aktos.

90 Tādējādi, ciktāl minētie nosacījumi neizriet nedz no Regulas Nr. 883/2004, ne arī Direktīvas 2004/38 vai citiem Savienības atvasināto tiesību aktiem, tā kā dalībvalstīm ir kompetence noteikt šādu pabalstu piešķiršanas nosacījumus, tām – kā to savu secinājumu 146. punktā ir minējis ģenerāladvokāts – ir kompetence arī noteikt sociālā nodrošinājuma apjomu, ko garantē šāda veida pabalsti.

91 Tādējādi dalībvalstis neīsteno Savienības tiesības, paredzot nosacījumus un īpašu naudas pabalstu, kas nav balstīti uz iemaksām, piešķiršanas apjomu.

92 No tā izriet, ka Tiesas kompetencē nav atbildēt uz ceturto jautājumu.

Par tiesāšanās izdevumiem

93 Attiecībā uz pamatlīetas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (virspalāta) nospiež:

- 1) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Regula (EK) Nr. 883/2004 par sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu, kurā grozījumi izdarīti ar Komisijas 2010. gada 9. decembra Regulu (ES) Nr. 1244/2010, ir jāinterpretē tādējādi, ka “īpašie naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, šīs regulas 3. panta 3. punkta un 70. panta izpratnē ietilpst minētās regulas 4. panta piemērošanas jomā;
- 2) Eiropas Parlamenta un Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvas 2004/38/EK par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK, 24. panta 1. punkts, to lasot kopā ar tās 7. panta 1. punkta b) apakšpunktu, kā arī Regulas Nr. 883/2004, kurā grozījumi izdarīti ar Regulu Nr. 1244/2010, 4. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiem nav pretrunā dalībvalsts tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru citu dalībvalstu pilsoņiem netiek piešķirti noteikti “īpaši naudas pabalsti, kas nav balstīti uz iemaksām”, Regulas Nr. 883/2004 70. panta 2. punkta izpratnē, lai gan šie pabalsti tiek piešķirti uzņēmējas dalībvalsts pilsoņiem, kas ir tādā pašā situācijā, ja šo citu dalībvalstu pilsoņiem uzņēmējā dalībvalstī nav tiesību uzturēties atbilstoši Direktīvai 2004/38;
- 3) Eiropas Savienības Tiesas kompetencē nav atbildēt uz ceturto jautājumu.

[Paraksti]